

8. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки: Автореферат дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01. – К., 1997. – 50 с.
9. Мигович І.І. Перспективний напрям діяльності вищої школи України // Соціальна робота: Теорія, досвід, перспективи. – Ужгород: УДУ, 1999.- Ч. 2. – С. 90-96.
10. Слостенін В.А. Социальный работник: готовность к профессиональной деятельности // Научные труды МГПУ. – М.: Прометей, 1995. – С. 3-10.
11. Шапиро Б.Ю. Предметно-профессиональная подготовка социальных работников: задачи, содержание, организация // Социальная работа. – 1992. – Вып. 5. – С. 81-101.

УДК: 378.147:159.95

ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ МЕТОДИК ДІАГНОСТУВАННЯ НАУЧУВАНОСТІ

Почерніна О.О., к.пед.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті розглянуто основні аспекти діагностування научуваності, різні підходи до вирішення питань розробки методик діагностування научуваності, проблему впливу научуваності на людину.

Ключові слова: діагностика, научуваність, методики діагностування научуваності, біоінформація.

Почернина Е.О. ПРОБЛЕМЫ РАЗРАБОТКИ МЕТОДИК ДИАГНОСТИРОВАНИЯ ОБУЧАЕМОСТИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются основные аспекты диагностики обучаемости, а также различные подходы к разработке методик диагностики обучаемости, проблема влияния обучаемости на человека.

Ключевые слова: диагностика, обучаемость, методики диагностики обучаемости, биоинформация.

Pochernina O.O. PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF TECHNIQUES OF TRAINING DIAGNOSING / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article deals with the problem of training diagnostics and exposes the different ways of their elaboration and development.

Key words: the diagnostics, the training, the method of training diagnostics, the bioinformation.

Формування особистості в процесі навчання та виховання визначається комплексом об'єктивних і суб'єктивних факторів та їх взаємозалежністю. Проблема виокремлення цих факторів, виявлення їх взаємозалежності є досить актуальною. Одним із таких факторів є здатність людини до оволодіння знаннями, вміннями та навичками. Цю здатність в психолого–педагогічній літературі називають – научуваність. Створення теорії научуваності і розробка методик діагностування научуваності визначає нові підходи до вирішення питань формування особистості в процесі навчання і виховання.

Проблему впливу научуваності людини на її формування розробляли С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, А.Я. Іванова, А.В. Петровський, З.І. Калмикова, Н.Ф. Тализін [1; 2].

Основна задача цієї статті - розглянути основні аспекти проблеми діагностування научуваності, а також поінформувати як про вже існуючі підходи діагностування

научуваності, так і про вже розроблені методики діагностування, про їхні переваги та невирішені питання.

Загальновідомо, що в процесі навчання здійснюється диференціація учнів за якимось ознаками. Найбільш істотна ознака – це відношення суб'єкта і пізнавальної діяльності та його успіхи в процесі навчання. Учні найбільш часто диференціюються за рівнем засвоєння змісту навчання, міцністю та глибиною оволодіння необхідними знаннями та засобами їх застосування.

Одна з якостей особистості, що суттєво впливає на результати її навчальної діяльності, є научуваність.

У психології один із підходів до трактування поняття “научуваності” поданий таким чином.

“Научуваність – індивідуальні показники швидкості та якості засвоєння людиною знань, вмінь та навичок у процесі навчання. В основі научуваності лежить рівень розвитку пізнавальних процесів (сприйняття, представлення, уяви, пам'яті, мислення, уваги, мовлення), мотиваційно – волювої та емоційної сфери особистості, а також розвитку вільних від них компонентів навчальної діяльності (з'ясування змісту матеріалу з прямих і побічних пояснень та оволодіння матеріалом до ступеня активного застосування)” [3, 37].

Оскільки в психології і педагогіці поняття “научуваності” не детерміновано за суттєвими ознаками, це положення зумовило різні підходи до вирішення питань розробки методик діагностування научуваності.

Структурним компонентом методик діагностування научуваності є навчальний матеріал (зміст навчання), що використовується для організації діяльності того, що досліджується.

Зміст навчання (навчальна інформація), що використовується в методиках діагностування научуваності, характеризується тим, що він є аспектом людської діяльності і проявляється:

- у знаковій системі, коли результати чоловічої діяльності зафіксовані якою–небудь системою кодів;

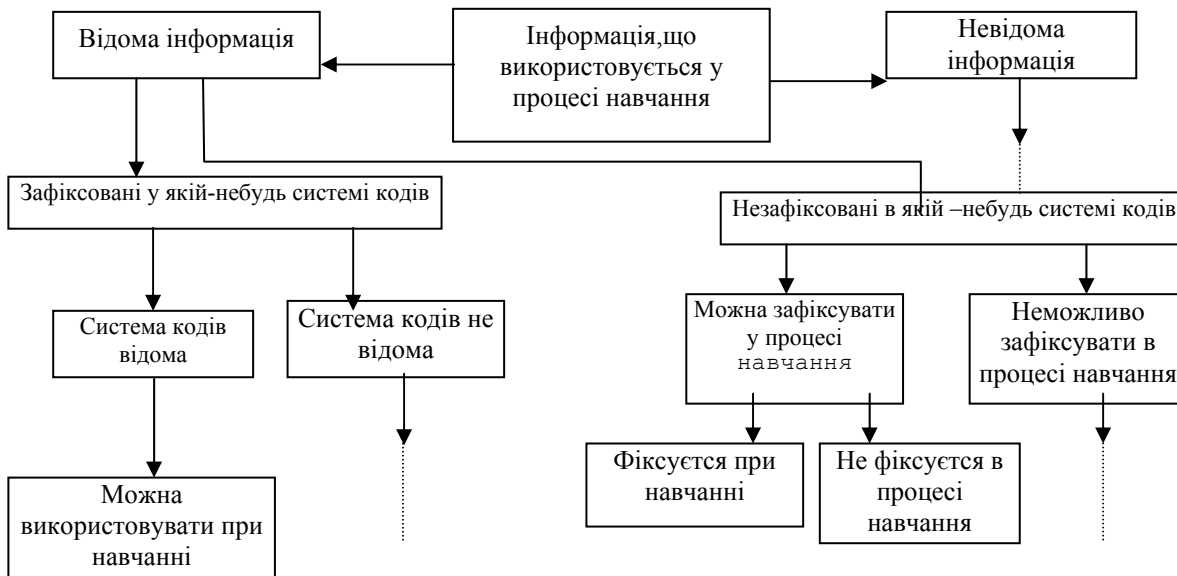
- у безпосередньому спілкуванні при навчанні, коли використана інформація не фіксується якою–небудь системою кодів; такою інформацією є, наприклад, інформація керуючих впливів того, хто навчається, інформація для корекції процесу навчання тощо.

Ці види інформації також зумовлюють різні підходи до обробки методик діагностування научуваності.

Передусім це зумовлено тим, що діагностування научуваності передбачає запровадження шкал, що включають якісні характеристики, а кількісні характеристики, які більш менш об'єктивно приписуються чому–небудь, легше вводити, якщо інформація зафіксована. Це положення представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Схема співвідношень інформаційних потоків, що використовуються при діагностуванні навчуваності.

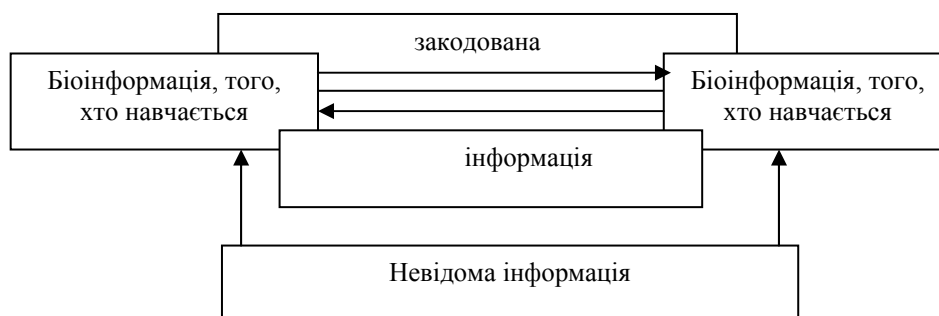

Незафіксовану інформацію, що виходить із того, хто навчається, умовно назвемо «біоінформацією». Носієм та джерелом цієї інформації є людина. Біоінформація суттєвим чином варіюється в процесі навчання, може, нетотожна, тобто з перекичуванням передається від суб'єкта до суб'єкта, може зникнути. Залежність та взаємовплив виділених видів інформації в процесі навчання надані в таблиці 2.

Взаємозв'язок закодованої інформації, біоінформація та невідома інформація.

Безумовно, зв'язки надані в таблиці 2, не відображають повною мірою усе різноманіття та ієрархію інформаційних потоків при навчанні, але вони дають можливість проаналізувати взаємодію біоінформації, закодованої інформації та невідомої інформації. Звичайно, біоінформація визначається індивідуальними та особистісними характеристиками того, хто навчається.

Таблиця 2

Ця особливість змісту навчання учбовому матеріалу також є одним з аспектів проблеми діагностування навчуваності.

Розробка методик діагностування навчуваності пов'язана з поняттям «елемент». Ієрархічність поняття «елемент» загальновідома; перехід від елементів нижчого

порядку до елементів більш високого порядку і, навпаки, розкривається на тривіальних прикладах.

При вирішенні питань діагностування наочуваності виникає проблема виділення елемента в структурі розумової діяльності.

Насамперед, поняття “елемент” у структурі діяльності якого–небудь виду як реального процесу, повинно відрізнитися від поняття “елемент” у структурі результатів діяльності, наданому в якомусь вигляді (якій-небудь системі кодів).

Поняття “елемент” при розробці методик діагностування наочуваності використовується при аналізі змісту навчання (навчальний матеріал) наданого в якій-небудь системі кодів, що природно, не повною мірою відображає реальний процес розумової діяльності.

На основі виділеного елемента навчального матеріалу та встановлених зв'язків між елементами визначає логічна структура навчального матеріалу.

Для діагностування наочуваності необхідно підбирати завдання (навчальний матеріал) алгоритмічного типу, або ж завдання, логічна структура яких відповідає “деревному” порядку (теорія граф).

Це положення зумовлює, насамперед, труднощі підбору банку завдань (від 3 до 8) одного й того ж алгоритму або тієї ж самої логічної структури. Через те, що зміст освіти реалізується через діяльність вчителя та передбачає організацію відповідної діяльності учнів, аспект проблеми розробки методики діагностування наочуваності визначається взаємозв'язком та взаємозумовленістю цих двох видів діяльності наявністю в них непередбачених елементів та інших характеристик.

Аналіз практики діагностування наочуваності показує, що об'єктивність оцінки здібностей суб'єкта, засвоєння та відтворювання інформації залежить від професійного рівня того, хто навчає, його вмінь використовувати керуючі впливи для формування розумових операцій та дій, знаходити можливі причини невірної виконання завдання.

Розробка методик діагностування наочуваності базується на існуючих уявленнях про ЗБР у психології та на подальших трансформаціях самого поняття ЗБР, точніше, зміни параметра “часу” і “інтервалу” (за Л.С. Виготським) між “рівнем актуального розвитку”.

Діагностування наочуваності передбачає розподіл змісту навчання на два види:

- знання, вміння та навички, якими володіє той, хто навчається;
- знання, вміння та навички, якими він повинен володіти.

Знання, вміння та навички, якими той, хто навчається повинен володіти, та визначати ЗБР. Діагностування наочуваності має смисл тільки за умови, якщо дослідник визначений ЗБР. При визначенні ЗБР професійне вміння того, хто навчається пов'язано насамперед з діагностуванням рівня ЗАР (Зони актуального розвитку) та виділенням області тих знань, умінь та навичок, яким необхідно навчити.

Результати вивчення і аналізу проблеми діагностування наочуваності показують, що при наявності різних підходів до діагностування наочуваності недостатньо уваги приділяється практичному аспекту проблеми, насамперед створенню банку методик діагностування наочуваності.

У роботі розглянуті окремі аспекти проблеми розробки методик діагностування наочуваності, але й вони дають підставу зробити висновок, що до діагностування наочуваності повинні залучатися спеціалісти високого рівня професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика. – К.: Радянська школа, 1990. – 141с.
2. Нові технології виховання: Збірка наукових статей. – К; 1995. – 156с.
3. Краткий психологический словарь / Под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского, М., 1990. - С. 242.

УДК: 37.018.7:37.025

ТЕХНОЛОГІЇ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Приходько В. М., аспірант

Запорізький національний університет

У статті наведено різні технології превентивного виховання учнів, акцентується увага на технології стимулювання до превентивної діяльності майбутніх педагогів. Вказано компоненти превентивної діяльності, які впливають на технології превентивного виховання учнів.

Ключові слова: превентивне виховання, технологія, превентивна діяльність, майбутній педагог.

Приходько В.Н. ТЕХНОЛОГИИ ПРЕВЕНТИВНОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассмотрены различные технологии превентивного воспитания учащихся, акцентируется внимание на технологии стимулирования превентивной деятельности будущих педагогов. Определены компоненты превентивной деятельности, влияющие на технологии превентивного воспитания учащихся.

Ключевые слова: превентивное воспитание, технология, превентивная деятельность, будущий педагог.

Prihodko V.N. TECHNOLOGIES OF PUPILS' PREVENTIVE UPBRINGING / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

Different technologies of pupils' preventive upbringing are exacting. The attention is emphasized on the technology future pedagogs preventive activity is emphasized. The components of influence are determined.

Key words: the preventive upbringing, the technologies, the preventive activity, future pedagogs.

У контексті розбудови національної школи та інтеграції України в міжнародне співтовариство, першим етапом якої є створення єдиного слов'янського освітнього простору, другим – європейська і світова єдина освітня система, виникає проблема урахування загальнолюдських, національних і професійних цінностей і вимог до соціальної роботи і виховання. На наш погляд, шляхом визначення цієї проблеми є визначення змісту технологій превентивного виховання на основі прав людини, дитини, сім'ї, які різною мірою імплементуються, втілюються і захищаються в різних країнах. Саме це забезпечить, на нашу думку:

- особистісно орієнтований гуманістичний підхід до особистості у відповідності до Закону про освіту, про охорону дитинства, змістом виховання в національній школі, на основі Конвенції про права дитини, Міжнародних актів і рекомендацій щодо становища дітей і молоді, положень Національної програми “Діти України”, національних програм протидії зловживанню наркотичних речовин, профілактики захворюваності на СНІД, боротьби із злочинністю тощо;
- підвищення наукового рівня теорії методології та педагогічної технології превентивного виховання;
- визначення шляхів посилення педагогічної майстерності в здійсненні превентивної